

อริยสัจกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย

The Four Noble Truths and Problems Solving in Thai Society

¹กฤษณ ธาตาดินทร์

Kidsana Thadabodin

²พระมหาจীরวัฒน์ กนตวณโณ, ผศ.ดร

Phramaha Chiravat Kantawanno, Asst.Prof. Dr.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: conan-home@hotmail.com

Received April 19, 2022; Revised June 25, 2022; Accepted: June 30, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอริยสัจกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย ด้วยการศึกษารายการและหนังสือ ผลการศึกษาพบว่า การแก้ปัญหาสังคมไทยจำเป็นต้องใช้อริยสัจเข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา โดยใช้ไตรสิกขาที่อยู่ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจซึ่งเป็นรูปแบบย่อของอริยมรรคมีองค์ 8 และการที่จะแก้ปัญหาได้นั้น ต้องนำกิจหรือหน้าที่ในอริยสัจทั้ง สัจญาณ กิจญาณ กตญาณเข้ามาร่วมด้วยการปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ การฝึกอบรมทางด้านพฤติกรรมหรือศีล ให้มีศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดคำหยาบ ส่อเสียด เพ้อเจ้อ ไม่ดื่มสุราและเมรัย ฝึกอบรมทางด้านสมาธิหรือจิตใจ ให้มีจิตใจที่เป็นสมาธิ ตั้งใจมั่น เป็นจิตใจที่เหมาะสมแก่การทำงาน และการฝึกอบรมทางด้านปัญญา ให้มีปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสม เมื่อกระทำได้ตามไตรสิกขาแล้ว ปัญหาสังคมไทยก็จะหมดลงไป

คำสำคัญ: อริยสัจ; การแก้ปัญหา; สังคมไทย

Abstract

The purpose of this article is The Four Noble Truth and social problem solving. This is qualitative research done by studying academic documents. It was found that the social problem remedy needs to use The Four Noble Truth for help problem remedy by use Threefold Learning which it is the noble Eightfold Path in *Dukkhanirodhaḡāminīpaṭṭipadā*–Ariyasacca. Problem remedy need to know duty in

The Four Noble Truth both *Saccañāna Kiccañāna Katañāna* and make Threefold Learning: training in higher morality by use the Five Precepts: to abstain from killing, to abstain from stealing, to abstain from sexual misconduct, to abstain from false speech, to abstain from intoxicants causing heedlessness and training in higher mentality and training in higher wisdom. When men make Threefold Learning, the social problem will be solved.

Keywords: The Four Noble Truth; problem solving; Thai Society

บทนำ

ปัญหาทางสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสังคมคือคนหมู่มากที่มารวมตัวกลุ่มกัน ณ ที่เดียวกัน ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ยิ่งประชากรมีจำนวนมากขึ้น สิ่งทีหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ ปัญหา โดยเกิดจากการที่ผู้คนไม่เข้าใจถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา ภาวะที่ปัญหานั้นดับลงและวิธีการนำตนให้เข้าถึงภาวะที่สิ้นปัญหาไปได้ โดยจะพบว่า แนวทางในพระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากมุมมองในแง่ของอริยสัจ 4 คือทุกข์ คือสภาพที่ทนได้ยาก ปิ๊บคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ทุกข์สมุทัย คือเหตุเกิดแห่งทุกข์ ทุกข์นิโรธ คือความดับทุกข์ และทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558) ซึ่งหลักอริยสัจนี้ถือว่าเป็นจริยศาสตร์ที่ไม่ได้มุ่งแค่ประโยชน์ส่วนตัวแต่เป็นการสร้างเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย โดยอ้างถึงความบริสุทธิ์ทางด้านคุณธรรมที่นำไปสู่ความบริสุทธิ์ทางใจผ่านการสร้างมุมมองที่จะทำให้เกิดความหลุดพ้นอันเกิดจากการเป็นอิสระทางจิตใจอันนำไปสู่ชีวิตอันประเสริฐที่ไม่ใช่แค่อยู่เพื่อตนเองอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการยอมรับการอยู่ร่วมกันเพื่อประโยชน์และความสุขของสิ่งต่างๆ ภายนอกด้วย ซึ่งกระบวนการพัฒนานี้นำไปสู่รูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรมประเพณีที่จะช่วยทำให้คนอื่น ๆ สร้างการอยู่ร่วมกัน และเป็นพื้นฐานของสังคม (Peter Harvey, 2000)

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพราะไม่เข้าใจอริยสัจทั้ง 4 จึงได้ก่อปัญหาเข้าไปข้ามมาอยู่เรื่อยๆ วนเวียนเป็นวงจรของปัญหา และเมื่อจะคิดหาทางออกก็ไม่รู้วิธีที่จะนำตนให้ออกจากปัญหาได้อย่างถูกต้อง แท้จริง จึงนำไปสู่การเพิ่มความทุกข์ให้ยิ่งพอกพูนมากขึ้น ตามหลักการของอริยสัจซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาและวิธีปฏิบัติกรในทำให้เกิดผลต่อการมองปัญหาว่าเป็นสิ่งไม่ดีต้องกำจัดออกไป เมื่อไม่ชอบสภาพที่เป็นปัญหาจึงหาวิธีปฏิบัติว่าต้องทำแบบนี้ๆ จึงเป็นการนำหลักอริยสัจมาเชื่อมโยงกันระหว่างความจริงของธรรมชาติกับปฏิบัติการของมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาอริยสัจว่าสามารถจะนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาทางสังคมได้อย่างไร และด้วยวิธีการใด

ลักษณะปัญหาในสังคมไทย

ปัญหาสังคมเป็นเรื่องที่บั่นทอนสังคม ทำให้สังคมดำเนินไปได้ไม่สงบสุข สังคมไทยเป็นอีกสังคมหนึ่งที่พบเจอกับปัญหามากมาย ทั้งระดับจุลภาคไปจนถึงระดับมหภาค แน่แน่นอนว่าไม่ว่าจะระดับใดก็ไม่เป็นผลดีต่อสังคมไทย ผู้วิจัยได้แบ่งปัญหาเพื่อให้เห็นถึงปัญหาดังนี้

1. ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ประเด็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันนั้น ได้ถูกนำมาเป็นข้อถกเถียงตั้งแต่อดีตจนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน โดยประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 76 จาก 168 ประเทศของโลก และยังจัดเป็นอันดับที่ 3 ของอาเซียน (พิเชฐ หังโต, 2559) มีการรายงานผลการจัดอันดับค่าดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันนั้นของประเทศไทยในอดีต พ.ศ. 2541 จนถึง พ.ศ. 2558 พบว่า ค่าดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันยังอยู่ในระดับที่ 32 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน มาโดยตลอด สะท้อนได้ว่าประเทศไทยมีปัญหาการคอร์รัปชันในระดับสูงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น (จรรววรรณ สุขุมาลพงษ์, 2556) และองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติได้จัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริตประจำปี 2561 ในการประเมินสถานการณ์การคอร์รัปชันในภูมิภาคต่างๆ ในระดับโลก (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2564) พบว่า ประเทศไทยตกอยู่ในอันดับที่ 99 ด้วยคะแนนความโปร่งใส 36 คะแนน ตกลงไปจากปี 2560 ที่ไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 96 ด้วยคะแนนความโปร่งใส 37 คะแนน การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยจึงถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชันสูงสุดอันดับต้นๆ ของโลกหากเทียบกับประเทศอื่นๆ (วิทยากร เชียงกูล, 2549)

ปัญหาดังกล่าวเป็นการกระทำอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน และก่อความเสียหายทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนถึงวัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างรุนแรง อาทิ ระบบนิเวศถูกทำลาย เนื่องมาจากการทำลายสภาพแวดล้อม การขาดความสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท การกระจายรายได้ตลอดจนถึงทรัพย์สินที่ไม่มีความเป็นธรรม ปัญหาเรื่องความยากจน สังคมตลอดจนถึงวัฒนธรรมได้แก่ ค่านิยมการเห็นแก่เงิน เป็นต้น (สุรพล ศรีวิทยา, 2558)

2. ปัญหายาเสพติด ข้อความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ว่า

ยาเสพติดนี้มันก่อให้เกิดความเดือดร้อนหลายอย่างโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ทั้งราชการตำรวจโดยโรงพยาบาล โดยคน เอกชนต่างๆ เดือดร้อนหมด และสิ้นเปลือง คนทั่วประเทศก็สิ้นเปลือง แทนที่จะมีเงินทอง มีทุนมาสร้างบ้านเมืองให้สบาย ให้เจริญ มัวแต่ต้องมาปราบปรามยาเสพติด มัวแต่ต้องเสียเงิน ค่าดูแลรักษาทั้งผู้เสพยา ผู้เป็นคนเดือดร้อน อย่างนี้ก็เสียทั้งเงินและเสียทั้งชื่อเสียง ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย ซึ่งก่อความรุนแรงและขยายตัวเป็นวงกว้าง และมีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น ทั้งการผลิต การค้าและการลำเลียงทำให้เกิดความเสียหายในทางตรงและในทางอ้อมต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนถึงการบริหารประเทศ อาทิ การก่อคดีอาชญากรรม การเกิดอุบัติเหตุ การนำรายได้จากการค้ายาเสพติดไปใช้ในกระบวนการเข้าสู่การเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาไอซ์ ยาบ้า ได้แพร่ระบาดลงไปถึงระดับหมู่บ้านหรือระดับชุมชน และสถานศึกษาอันเป็นรากฐานของสังคม ส่งผลทำให้สังคมล่มสลาย และเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ บั่นทอนทำลายความมั่นคงของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2555) จับกุมผู้ต้องหาได้จำนวน 20,528 คน และการจับกุมระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2558 จับกุมได้จำนวน 27,548 คน และมีของกลางถึงระดับ 1 ล้านเม็ด (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงาน ปปส., 2559)

3. ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาทางอาชญากรรมในสังคมไทยนั้น เป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศ ด้วยการเกิดของอาชญากรรมถือเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความสูญเสีย และความเสื่อมโทรมของสังคม ไม่ว่าจะเป็น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น ปัจจุบันจำนวนของคดีอาชญากรรมเพิ่มสูงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากรายงานสถิติคดีอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แบ่งคดีอาญาตามประเภทความผิดไว้ 5 คดี (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564) ได้แก่ 1) คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ 2) คดีชีวิต ร่างกายและเพศ 3) คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ 4) คดีที่น่าสนใจ 5) คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย สถิติคดีอาญามีการรายงานไว้ว่า กลุ่มคดีอุกฉกรรจ์ คดีสะเทือนขวัญ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์เท่านั้นที่ได้รับการแจ้งคดีในลักษณะทรงตัว ส่วนคดีกลุ่มอื่นมีแนวโน้มการเกิดขึ้นของคดีที่ได้รับแจ้งเพิ่มสูงขึ้น ปี พ.ศ. 2560 และพ.ศ. 2561 มีการรับแจ้งคดีอาชญากรรมทั่วราชอาณาจักร 645,629 คดี กับ 738,812 คดี พบว่า การเกิดขึ้นของคดีเพิ่มขึ้น 93,183 คดี ปัญหาทางอาชญากรรมยังส่งผลกระทบต่อประเทศไทยหลากหลายด้าน (วสันต์ ชัยลา, 2554) 1) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ชาวต่างชาติไม่มั่นใจในสถานการณ์ไม่กล้าเข้ามาลงทุน นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้ามาเที่ยวด้วยกลัวความไม่ปลอดภัย 2) ผลกระทบทางด้านการเมือง ขาดความมั่นคง ต่างชาติไม่มีความมั่นใจ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ 3) ผลกระทบทางด้านสังคม คนในสังคมมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน หากตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้เป็นเวลานาน จะทำให้เกิดความเครียด ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ เกิดปัญหาสุขภาพจิตซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย จนทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง จนในที่สุดจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

จากที่ได้พรรณามาข้างต้น พอทำให้ทราบได้ว่า ปัญหาของสังคมไทยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ด้วยปัจจัยทางสังคมมีความหลากหลาย จึงยากต่อการควบคุมปัจจัยเหล่านั้นได้ มีเพียงการหามาตรการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหานั้น ไม่สามารถจะกำจัดปัญหาเหล่านั้นหมดไปจากสังคมได้ แม้ผู้วิจัยจะยกปัญหาขึ้นมาเพียงแค่ 3 ประการ แต่แท้ที่จริงแล้ว ปัญหาในสังคมไทยยังมีอีกมากมาย ทั้งที่เป็นปัญหาเล็กๆ อาทิ ปัญหาในครอบครัว ไปจนถึงปัญหาใหญ่โต อาทิ ปัญหาระดับประเทศเป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นเหมือนหนอนที่คอยจะกัดกินสังคมไทยไปทีละเล็กละน้อย หากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว สังคมก็จะพัฒนาไปได้ช้า หรือหากร้ายแรงที่สุด สังคมก็จะไม่ได้รับการพัฒนาเลย และคุณภาพการใช้ชีวิตของคนในสังคมก็จะแย่ลง จนไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติทั่วไปได้

แนวคิดอริยสัจ: หลักธรรมในการกำจัดความทุกข์

อริยสัจเป็นหลักธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ด้วยอริยสัจเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงเหตุและผล ความว่า เมื่อทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์เกิดขึ้นจากอะไร และเมื่อทุกข์ดับลง ความดับนั้นจะดับด้วยวิธีการหรือในรูปแบบใด อริยสัจจึงเป็นเรื่องของความทุกข์ล้วนๆ ดังปรากฏข้อความว่า “ทั้งในกาลก่อนและในบัดนี้ เราย่อมบัญญัติทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทยเล่มที่ 8 ข้อที่ 411 หน้าที่ 477 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และเมื่อพิจารณาถึงแล้ว ก็พบว่า อริยสัจเป็นหลักธรรมที่ประยุกต์ใช้กับการกำจัดความทุกข์หรือปัญหา เพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจง่าย และสามารถนำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยอริยสัจ 4 ประการคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ดังนี้

1. ทุกข์สู่สมุทัย: รู้ทุกข์เพื่อสืบสาวไปหาเหตุ อริยสัจถือได้ว่าเป็นลักษณะทางพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยอริยสัจเป็นหลักคำสอนที่เน้นการสอนความจริงของชีวิตว่า ชีวิตหรือชั้น 5 เป็นทุกข์ ซึ่งอริยสัจนี้เป็นหลักคำสอนที่นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557) ชั้นพื้นฐานคือให้มนุษย์สามารถกำจัดความทุกข์ที่มีอยู่ให้ดับลง ขั้นสูงสุดคือทำให้มนุษย์สามารถทำนิพพานให้แจ้งได้ การปฏิบัติตนต่อหน้าที่อริยสัจอย่างถูกต้องเรียกว่า กิจในอริยสัจหรือญาณทัสสนะ มี 4 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 1081 หน้า 594 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้ 1) ทุกข์อริยสัจนี้ควรกำหนดรู้ 2) ทุกข์สมุทัยอริยสัจนี้ควรละ 3) ทุกข์นิโรธอริยสัจนี้ควรทำให้แจ้ง 4) ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจนี้ควรเจริญ

หลักวิธีคิดเริ่มต้นด้วยกำหนดรู้ทุกข์ ทำความเข้าใจทุกข์และสืบค้นหาสาเหตุของทุกข์ เพื่อที่จะทำการละเหตุของทุกข์ จากนั้นกำหนดเป้าหมายคือ ภาวะความดับทุกข์ เพื่อกระทำเป้าหมายให้แจ้ง และสุดท้ายต้องหาวิธีหรือเส้นทางที่จะพาตนไปสู่เป้าหมายคือ ภาวะของความดับทุกข์ ในที่นี้คือ อริยมรรคมีองค์ 8 การกำจัดความทุกข์นั้น ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกหรือมนุษย์กับชีวิต มนุษย์จะเข้าไปสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้ด้วยอวิชชา ตัณหาและอุปาทาน สามตัวนี้จะทำให้เกิดปัญหาขึ้นทันที จากทุกข์ในไตรลักษณ์ ก็กลับกลายมาเป็นทุกข์ในใจคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2547) จนทำให้จิตใจมนุษย์ปรุงแต่งไปต่างๆ ตัวอวิชชา ตัณหาและอุปาทานที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกหรือมนุษย์กับชีวิต อวิชชา ตัณหาและอุปาทานจัดเป็นสาเหตุของความทุกข์ พระพุทธองค์ทรงตรัสเพียงแค่ว่า ตัณหาในข้อเหตุแห่งทุกข์เท่านั้น อาจเป็นเพราะตัณหาเป็นกิเลสที่สามารถรับรู้ได้ ไม่เหมือนตัวอวิชชาที่ยากต่อการสังเกตได้ในบุคคลทั่วไป ต้องอาศัยการปฏิบัติวิปัสสนาเท่านั้น จึงจะรู้ถึงความมีอยู่ของอวิชชาได้ ส่วนอุปาทานเป็นผลที่เกิดจากตัณหาอีกทีหนึ่ง อาจวิเคราะห์ได้ว่า อวิชชาเป็นเหตุให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน หรือวิเคราะห์ว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงต้นเหตุของทุกข์แบบย่อ การแสดงอวิชชา ตัณหา อุปาทาน จึงเป็นการแสดงในรูปแบบละเอียด

2. อริยมรรค ย่อลงแล้วคือไตรสิกขา วิธีการกำจัดความทุกข์ทำนิโรธให้แจ้ง ความทุกข์อันเกิดจากอวิชชา ตัณหา อุปาทาน หรือแสดงในรูปแบบย่อเพียงแค่ว่า ตัณหา สามารถถูกกำจัดได้ด้วยตัวปัญญาหรือตัววิชา และจะพบภาวะดับทุกข์คือ นิพพาน การที่จะทำให้ตัววิชาเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องฝึกฝนซึ่งเรียกว่า สิกขา เรียนรู้ ฝึกพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิและปัญญา สามด้านดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาแยกออกก็จะได้ 8 ประการ เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 ศีล สมาธิและปัญญา จึงเป็นตัวเดียวกันกับอริยมรรคมีองค์ 8 โดยหน้าที่ของศีล สมาธิและปัญญา คน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2547) สรุปได้ ดังนี้

ก. ศีล เป็นตัวพัฒนาพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความดีงามขึ้นแก่ตนเอง ซึ่งจะต้องมีวินัยเข้ามาเป็นตัวกำหนดรูปแบบระเบียบแบบแผนในสังคม เพื่อจัดระบบพฤติกรรมให้บุคคลดำรงอยู่ในวินัยแล้วจะทำให้เกิดศีล ศีลจึงหมายถึงคุณสมบัติของคนที่ตั้งอยู่ในวินัย เรียกว่า อธิศีลสิกขา

ข. สมาธิ เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ เพื่อให้จิตใจตั้งมั่นซึ่งจะช่วยให้คุณสมบัติอื่นๆ ตั้งอยู่ได้ และเจริญงอกงามได้ โดยต้องให้มีธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นแก่จิตใจ อาทิ เมตตา กรุณา ศรัทธา กตัญญู กตเวที ความเพียร ความอดทน ความสุข ตลอดจนการช่วยให้ปัญญาทำงานได้ดี เรียกว่า อธิจิตสิกขา

ค. ปัญญา เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ เรียกว่า อธิปัญญาสิกขาการที่ชีวิตจะดำรงอยู่ได้ ต้องมีการฝึกฝนศึกษา หรือสิกขาตลอดเวลา หมายความว่าชีวิตคือการศึกษามรรคมีองค์ 8 กับไตรสิกขา และจัดเข้าหมวดได้ดังนี้ หมวดศีล คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ หมวดสมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และหมวดปัญญา คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ

การพัฒนาชีวิตมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาเพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ให้หมดไป ต้องเริ่มต้นกระบวนการด้วยความรู้เข้าใจวางแนวความคิดถูกต้อง ทั้งเจตจำนง ความเพียรพยายามและสติมาตอบสนองแนวความคิด พฤติกรรมมาสนองเจตจำนงและความเพียรพยายาม ดำเนินชีวิตด้วยการเรียนรู้และปฏิบัติต่อประสบการณ์และขจัดปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ไตรสิกขาจึงมาเชื่อมโยงกับมรรคในส่วนที่ไตรสิกขาเป็นการพัฒนาชีวิตเพื่อให้มรรคคือวิถีชีวิตถูกต้องดังามคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547) และขจัดปัญหาต่างๆ ให้หมดสิ้นไปด้วย

สรุปความว่า อริยสัจเป็นหลักธรรมที่สอนเรื่องทุกข์ และความดับทุกข์ อริยสัจจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการกำจัดความทุกข์ได้ หลักธรรมนี้จึงเป็นลักษณะทางพระพุทธศาสนาที่เน้นความจริงของชีวิตให้แนวคิด หรือการรู้ การปฏิบัติตนต่อหน้าที่อริยสัจอย่างถูกต้อง เริ่มแรกต้องกำหนดรู้ทุกข์ หรือที่มาของปัญหา ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์จะเข้าไปสัมพันธ์ระหว่างโลกกับชีวิต ในอริยสัจแสดงเพียงแค่ ตัณหาในรูปแบบย่อเท่านั้น การที่จะกำจัดตัวทุกข์ และทำนิพพานให้แจ้งได้ วิชาต้องเกิดก่อน ดังนั้น หลักไตรสิกขาจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ด้วยไตรสิกขาเป็นการฝึกฝนด้านพฤติกรรมคือ ศีล จิตใจคือ สมาธิ ปัญญา เมื่อฝึกอบรมทั้ง 3 ด้านแล้ว ความทุกข์หรือปัญหาที่จะหมดสิ้นไป

อริยสัจกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกิดจากสาเหตุหลากหลาย แต่สาเหตุสำคัญที่ก่อปัญหาให้มากมาย ได้แก่ ความขาด หรือความบกพร่องในพฤติกรรม และจิตใจของบุคคล อันเกิดมาจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีนโยบายพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามตะวันตก มีจุดมุ่งหมายให้ชนบทและประเทศไทยมีความเจริญขึ้นในด้านวัตถุ ดังจะเห็นได้จากกระบวนการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-2 เน้นการเติบโตด้านเศรษฐกิจด้วยการลงทุนกระจายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผลปรากฏว่า เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างการกระจายรายได้ และคุณภาพชีวิตของคนในชนบท แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เกิดความผันผวนทางด้านการเมือง และวิกฤตเกี่ยวกับน้ำมันก่อเกิดปัญหาการขาดดุลทางการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างรุนแรง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-6 มุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งประเทศไทยได้มีการปรับแผนพัฒนาประเทศเรื่อยๆ แต่ละแผนของการพัฒนาล้วนแต่ประสบกับปัญหาในแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนา กล่าวคือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และผลประโยชน์จากการพัฒนาระหว่างภาค ระหว่างชนบทกับเมือง และระหว่างกลุ่มคนในสังคม และยังมีปัญหาอื่นๆ อาทิ ปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทรัพยากรทางธรรมชาติถูกใช้ไปอย่างสิ้นเปลือง เมื่อทรัพยากรลดน้อยลง

กี่ย่อนนำไปสู่ปัญหาในเรื่องของความขัดแย้ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544)

เมื่อจะสรุปปัญหาภายในสังคมไทย จะสามารถสรุปได้เป็นดังนี้ (พระวิชัย โพธิ์นอก, 2550) 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ อาทิ ความยากจน การขาดแคลนปัจจัย 4 สวัสดิการและสภาพการทำงาน ภาคอุตสาหกรรม ความไม่สมดุลในการกระจายรายได้ เป็นต้น 2) ปัญหาด้านสังคม เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบสังคม หรือโครงสร้างทางสังคม อาทิ การศึกษา ความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมและจิตใจ อาชญากรรม ยาเสพติด โรคเอดส์ เป็นต้น 3) ปัญหาด้านการเมือง อาทิ การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น

การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นภายในสังคมไทย จำเป็นต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีหลากหลาย หลักธรรม แต่มีอยู่หลักธรรมหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวภายในสังคมไทยได้ หลักธรรมก็คือ อริยสัจสี่นั่นเอง การประยุกต์อริยสัจสี่เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ประเด็นสำคัญต้องมีปัญหาคือ ความทุกข์ที่จะต้องแก้ไขเสียก่อน แล้วจึงจะหาสาเหตุ และกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้ปัญหาหรือความทุกข์นั้นดับลง สุดท้ายก็ค่อยหาวิธีการในการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหตามแนวอริยสัจทั้ง 4 จะทำให้เข้าใจปัญหาว่าคืออะไร สาเหตุของปัญหาทางออกอยู่ตรงไหน และจะลงมือแก้ไขปัญหได้อย่างไรด้วยวิธีแก้ไขปัญหแบบอริยสัจ 4 จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวภายในสังคมให้ชัดเจน สังคมไทยก็จะพบกับความจริงหลายอย่างที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้อง แต่การจะแก้ปัญหานั้น ไม่ใช่แค่ทราบถึงความหมายในแต่ละข้อเท่านั้น จำเป็นจะต้องนำกิจในอริยสัจที่ปรากฏในอัมมจักกปวัตตสูตรมาใช้ควบคู่กับการแก้ไขปัญหาคือ สัจญาณ กิจญาณ กตญาณ เรียกว่า ญาณทัสนะ หรือวนรอบ 3 อาการ 12 อย่าง ดังนี้

ทุกข์อริยสัจคือ ความทุกข์หรือปัญหาดังกล่าว ในที่นี้หมายถึง ปัญหาภายในสังคมไทยอันเป็นผลมาจากความประพฤติดังกล่าว วาจาและใจที่ไม่ถูกต้อง เป็นผลลัพธ์ที่นำความทุกข์หรือปัญหามาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมที่ไม่มีที่สิ้นสุด จึงจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่ทุกข์อริยสัจให้ถูกต้อง กล่าวคือ การกำหนดรู้ เพราะทุกข์อริยสัจมีเพื่อไว้กำหนดรู้ รู้สภาพตามความเป็นจริงของปัญหานี้ว่า มันเป็นปัญหา ปัญหานี้สามารถแก้ทุกข์ ก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นได้จริง รู้ว่าหากไม่แก้ไขปัญหานั้น ปัญหาเหล่านั้นก็จะรุกรามจากปัญหาเล็กก็จะทำให้เป็นปัญหาที่ใหญ่โตได้

ทุกข์สมุทยอริยสัจ คือ เหตุของความทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา ในที่นี้หมายถึง สาเหตุปัญหาภายในสังคมไทย เป็นต้นเหตุของปัญหา ซึ่งเหตุของปัญหาเกิดจากอวิชชา ความไม่รู้ จึงทำให้เกิดตัณหา และต่อมาก็เกิดความยึดมั่น หรืออุปาทานขึ้น กิจที่ควรทำในทุกข์สมุทยอริยสัจก็คือ การละ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เพราะอวิชชา ตัณหา อุปาทานนี้มีขึ้นที่ใด ย่อมก่อทุกข์ให้แก่บุคคลนั้น

ทุกข์นิโรธอริยสัจคือ ภาวะดับทุกข์ หรือภาวะที่ปราศจากปัญหา ในที่นี้หมายถึง ความปราศจากปัญหาภายในสังคมไทยเป็นผลอันเกิดจากการลงมือปฏิบัติเพื่อเข้าถึงภาวะดับปัญหา กิจในทุกข์นิโรธอริยสัจก็คือ การทำให้แจ้ง

ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจคือ ข้อปฏิบัติที่จะพาไปสู่ความดับทุกข์ หรือปัญหาคือนิโรธอริยสัจได้ ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจจึงเป็นเหตุของทุกข์นิโรธอริยสัจ ซึ่งข้อปฏิบัตินี้มีอยู่ด้วยกัน 8 ข้อ รวมลงแล้วก็คือไตรสิกขาซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป กิจในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจก็คือ การทำให้เจริญ

การประยุกต์ใช้อริยสัจจำเป็นต้องที่จะนำกิจหรือหน้าที่เข้ามามีส่วนช่วยเหลือการแก้ปัญหาภายในสังคมไทยด้วย เนื่องจากตัวอริยสัจทั้ง 4 ข้อ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ทั้ง 4 ข้อ เป็นแค่เพียงหลักการที่พระพุทธองค์ทรงให้ไว้เพื่อการดับทุกข์ หรือการดับปัญหา เท่านั้น ตัวอริยสัจทั้ง 4 ข้อ ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตัวของมันเอง กล่าวคือ ทุกขอริยสัจจนถึงทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจเป็นเพียงการแสดงความหมายให้คนทั่วไปได้ทราบ ว่า ความหมายของแต่ละข้อคืออะไร หากจะให้อริยสัจทั้ง 4 ข้อ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาคือความทุกข์ต่างๆ ได้ ต้องนำกิจคือ ญาณทัสสนะหรือวนรอบ 3 อากาการ 12 อย่าง เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน คอยเป็นตัวขับเคลื่อนให้อริยสัจทั้ง 4 ข้อ ดำเนินไปได้ตามจุดมุ่งหมายของอริยสัจข้อนั้น ๆ โดยกิจในอริยสัจ มี 3 ประการคือ สัญญาณ กิจญาณ และกตญาณ กิจทั้ง 3 ประการนี้จะอยู่ในอริยสัจทั้ง 4 ทุกข้อ กิจหรือหน้าที่ เมื่อวิเคราะห์แล้วก็จะทราบว่า สัญญาณคือ การรู้ความจริงในอริยสัจว่า ทุกขอริยสัจควรกำหนดรู้ ทุกขสมุทยอริยสัจควรละ ทุกขนิโรธอริยสัจควรทำให้แจ้งและทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจควรเจริญ กิจญาณคือ การรู้หน้าที่ต่ออริยสัจที่พึงกระทำว่า ทุกขอริยสัจ เราต้องกำหนดรู้ ทุกขสมุทยอริยสัจเราต้องละ ทุกขนิโรธอริยสัจ เราต้องทำให้แจ้งและทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เราต้องเจริญ กตญาณ คือ การรู้หน้าที่ในอริยสัจว่าทำกิจเสร็จแล้วว่า ทุกขอริยสัจ กำหนดรู้เรียบร้อยแล้ว ทุกขสมุทยอริยสัจ ละได้เรียบร้อยแล้ว ทุกขนิโรธอริยสัจ ทำให้แจ้งเรียบร้อยแล้ว และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ได้เจริญเรียบร้อยแล้ว อากาการ 12 อย่าง ได้แก่ อากาการที่กิจในอริยสัจแต่ละข้อวนเพื่อทำหน้าที่ของตนครบทั้ง 4 ข้อ กิจข้อละ 3 ประการ รวมเป็นอากาการ 12 อย่าง

การนำกิจในอริยสัจมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาคือสังคม ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ต้องประยุกต์ใช้ดังนี้ 1) ทุกขอริยสัจ ปัญหาคืออะไร หน้าที่ที่สามารถทำได้ในข้อนี้คือ รู้จักว่า ปัญหา นี้คือปัญหา (สัญญาณ) แล้วก็ต้องทำตามกิจนั้นในทุกขอริยสัจ เข้าไปกำหนดรู้ตัวปัญหาที่เกิดขึ้น (กิจญาณ) และเมื่อกำหนดรู้ว่า ปัญหานี้คือปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างความเดือดร้อนแล้ว เมื่อรู้เช่นนั้น จึงได้ชื่อว่า กำหนดรู้เรียบร้อยแล้ว (กตญาณ) 2) ทุกขสมุทยอริยสัจ สาเหตุของปัญหาคืออะไร รู้จักว่านี่คือสาเหตุ (สัญญาณ) แล้วก็ต้องทำตามกิจนั้นในทุกขสมุทยอริยสัจ เข้าไปละสาเหตุของปัญหา (กิจญาณ) และเมื่อได้ทำการละสาเหตุว่า สาเหตุของปัญหาคืออะไรได้แล้ว ชื่อว่า ละได้เรียบร้อยแล้ว (กตญาณ) 3) ทุกขนิโรธอริยสัจ ภาวะที่ปราศจากปัญหา ภาวะที่ปัญหานั้นดับลง หน้าที่ที่สามารถทำได้ในข้อนี้คือ รู้จักว่านี่คือความดับของปัญหา (สัญญาณ) แล้วก็ต้องทำตามกิจนั้นในทุกขนิโรธอริยสัจ เข้าไปทำให้แจ้ง หรือทำให้ภาวะความดับของปัญหามีขึ้น เป็นขึ้น ในข้อนี้กล่าวให้เข้าใจอย่างยิ่งขึ้นคือ การตั้งเป้าหมายในการทำให้บรรลุความดับของปัญหา (กิจญาณ) และเมื่อได้ทำให้แจ้ง หรือทำให้ภาวะดับปัญหามีขึ้น เป็นขึ้นแล้ว จึงชื่อว่า ทำให้แจ้งเรียบร้อยแล้ว (กตญาณ) 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ หนทางที่นำไปสู่ความดับของปัญหา หน้าที่ที่สามารถทำได้ในข้อนี้คือ รู้จักว่านี่คือทางดำเนินให้พ้นจากปัญหา (สัญญาณ) แล้วก็ต้องทำตามกิจนั้นในทุกขนิโรธอริยสัจคือ ทำให้หนทางในความดับของปัญหานั้นเจริญหรือเพิ่มพูนยิ่งขึ้น (กิจญาณ) และเมื่อได้ทำให้เจริญคือ หาวิธีการดับปัญหาได้เรียบร้อยแล้ว จึงชื่อว่า ทำให้เจริญแล้ว (กตญาณ)

การแก้ไขปัญหามาตามแนวอริยสัจ จึงต้องนำกิจที่อยู่ในอริยสัจมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับตัวอริยสัจทั้ง 4 ข้อ แต่ถึงกระนั้น การที่จะรู้ ละ ทำให้แจ้ง ทำให้เจริญเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหามาได้ ต่อเมื่อนำมรรค หรือทางในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจมาเป็นตัวขับเคลื่อน

ให้ความดับทุกข์ หรือความดับของปัญหาบรรลุลแล้ว ปัญหาทั้งหมดย่อมสิ้นไปด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ สัมมาทิฐิไปจนถึงสัมมาสมาธิ ในส่วนของทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ผู้วิจัยนั้นมีความเห็นว่า ทั้ง 8 ที่พระพุทธเจ้าทรงให้ไว้นั้น เป็นเพียงการอธิบายไว้เป็นหลัก กล่าวคือ พระพุทธองค์ทรงอธิบายไว้เพียงว่า การปฏิบัติเพื่อทำความสิ้นทุกข์หรือปัญหาได้นั้น ต้องปฏิบัติตามทั้ง 8 ข้อที่หนึ่ง สัมมาทิฐิคืออะไร ไปจนถึงสัมมาสมาธิคืออะไร

แท้จริงแล้ว ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ก็สามารถนำมาปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาหรืออริยมรรคมีองค์ 8 ฉบับย่อ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติเพื่อทำความสิ้นทุกข์หรือปัญหาให้บังเกิดขึ้น โดยไตรสิกขา เป็นหลักธรรม และเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ได้พบกับความสุข ด้วยการเรียนรู้จากการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดความชำนาญคล่องตัวในการแก้ปัญหารอบตัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มีคุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตที่ดีได้ตามอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งการเรียนรู้ตามไตรสิกขา เป็นการศึกษาปฏิบัติเพื่ออบรมกาย วาจา ใจหรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อบรมสติปัญญาให้เพิ่มพูนสูงขึ้น จนเกิดการพัฒนาอย่างเต็มรอบและมีคุณภาพ เมื่ออบรมทั้งกาย วาจา ใจจนสมบูรณ์แล้ว ก็จะทำให้สังคมไทยเกิดความสงบสุข เป็นระเบียบเรียบร้อย สังคมดำเนินต่อไปได้ด้วยความราบรื่น

พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับไตรสิกขา ดังปรากฏข้อความในพระพุทธพจน์ ใน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 10 ข้อที่ 143 หน้าที่ 89 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความว่า ศีลมีลักษณะอย่างนี้ สมาธิมีลักษณะอย่างนี้ ปัญญามีลักษณะอย่างนี้ สมาธิอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมาธิเป็นฐาน ย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก จิตอันบุคคลอบรมโดยมีปัญญาเป็นฐาน ย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย คือ กามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ

ความสัมพันธ์ของชีวิตทั้ง 3 ด้านคือ ศีล สมาธิและปัญญา (สุมานพ ศิวารัตน์, 2560) มีดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรม จะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านวัตถุและสังคม ตั้งแต่ปัจจัย 4 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนถึงมนุษย์ด้วยกัน ด้วยพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา 2) ด้านจิตใจ เป็นความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทั้งหมด กล่าวคือ การรับรู้เข้ามาและการแสดงออกแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นการกระทำ การพูดหรือแม้แต่การคิด ย่อมเกิดจากความตั้งใจ อาทิจิตความรัก ความเมตตา ความโกรธ ความเกลียดชัง เป็นต้น ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเป็นการดำเนินชีวิตด้านจิตใจ เป็นเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ความดีงามหรือความชั่วที่แสดงถึงสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจว่า มีความเข้มแข็ง อดทน เพียรพยายามและมีสติสมาธิเพียงใด 3) ด้านปัญญา เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมทั้งหมดว่า มีการแสดงออกภายในขอบเขตอย่างไร พฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับความรู้และข้อมูลที่มี หากมีความรู้แค่ไหนเราก็มีพฤติกรรมแค่นั้น จึงหมายความว่า เรามีพฤติกรรมภายในขอบเขตของความรู้ที่เรียกว่า ปัญญา ฉะนั้น หากปัญญาได้ขยายออกไปมีปัญญามากขึ้น พฤติกรรมก็จะขยายกว้างขึ้นซับซ้อนมากขึ้นและเกิดผลยิ่งขึ้นในการดำเนินชีวิต

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น หากพิจารณาแล้ว ก็จะพบว่า การแก้ไขปัญหายภายในสังคม ด้วยการนำไตรสิกขามาเป็นตัวขับเคลื่อนการขจัดปัญหานั้น ก็จะพบว่า การที่จะแก้ไขปัญหายภายในสังคมไทยได้ ต้องมีการอบรมพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ดังนั้น การแก้ไขปัญหายต้องแก้ไขที่ตัวบุคคล กล่าวคือ ต้องพัฒนาที่ตัวบุคคลเสียก่อน ได้แก่ ศีลหรือตัวพฤติกรรม ต้องให้มนุษย์มีศีล ในที่นี้

ก็จะกล่าวเพียงแค่ศีล 5 เท่านั้น หากสังคมไทยไม่มีศีลเป็นเครื่องค้ำครองแล้ว สังคมไทยก็จะไม่ต่างอะไรกับสังคมของสัตว์เดรัจฉาน ไม่ใช่สังคมของสัตว์ที่ประเสริฐ เพราะสังคมย่อมมีแต่ความเดือดร้อนซึ่งมนุษย์ต้องประกอบด้วย 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เพื่อให้มนุษย์มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และสัตว์เดรัจฉาน 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ เพื่อให้มนุษย์เคารพในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ประกอบสัมมาชีพ ไม่ประกอบบิณฑชีพ เลี้ยงชีพผิดทาง 3) กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดินในกาม เพื่อให้มนุษย์สร้างความสามัคคีไม่มีความแตกแยกต่อกันและกัน ไม่ส่ำส่อนกันเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน หรือเป็นผู้มักมากในกาม เรียกอีกอย่างว่า บ้ากาม 4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง เพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของตนและผู้อื่นด้วยการพูดเท็จ 5) สุราเมรยมชชพมาฏฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพื่อให้คนมีสติไม่ประมาท รักษาสติของตนไว้ ปฏิบัติงานประจำเพื่อดำรงชีวิตโดยราบรื่น สมาธิหรือจิตใจ มนุษย์ควรจะต้องมีสมาธิคือความตั้งใจมั่นทั้งในเรื่องของการเล่าเรียนศึกษา หรือการทำงานต่างๆ อาทิ ต้องมีสมาธิในการอ่านหนังสือ มีสมาธิในการเขียนหนังสือ มีสมาธิในการฟังบรรยาย ด้วยหากไม่มีสมาธิในการทำกิจการงานต่างๆ กิจการงานนั้นๆ ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ และปัญญา มนุษย์จะต้องมีการพิจารณาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง โดยลำดับในการฝึกฝนอบรมปัญญามีอยู่ 3 ระดับ (พระพงศ์พิณนัปปิณพาน, 2564) ดังนี้ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ปัญญาที่เกิดจากการฟังมาจากผู้อื่น อาทิ การศึกษาเล่าเรียนจากอาจารย์ จากการอ่านหนังสือ จากการฟังบรรยาย 2) จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณาหาเหตุผลด้วยตนเอง ด้วยการคิดค้นทดลองหาเหตุผลด้วยตนเอง จนเกิดปัญญารู้ชัดในเรื่องนั้นขึ้น อาทิ นักวิทยาศาสตร์เป็นต้น 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฝึกอบรม หรือปัญญาที่เกิดแต่การฝึกลงมือปฏิบัติ ภาวนามยปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นได้จากการสัมผัสต่อสิ่งทั้งหลายด้วยตัวของเราเอง

เมื่อมนุษย์ได้มีการฝึกอบรมด้านศีลหรือพฤติกรรม ด้านสมาธิหรือจิตใจและด้านปัญญาตามไตรสิกขาแล้ว มนุษย์ก็จะมีการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ในที่นี้คือสังคมไทยได้อย่างสงบสุขและมีความเรียบร้อย ไม่ก่อความเดือดร้อน เพราะมีศีลเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมทางกายและวาจาไว้แล้ว แต่แม้ว่าศีลจะสมบูรณ์แล้วก็ตาม ก็ไม่ใช่จะหยุดอยู่เพียงแค่ระดับของศีลเท่านั้น ควรที่จะพัฒนาจิตใจคือ พัฒนาสมาธิเป็นหลักสำคัญ เพราะหากมนุษย์มีสมาธิดีแล้ว กิจการงานต่างๆ ก็จะสำเร็จ ไม่ประสบกับปัญหา และสุดท้ายต้องพัฒนาปัญญา 3 ระดับ ระดับที่ 1 คือ ปัญญาเกิดเกิดจากการฟัง พูด อ่านเขียน ระดับที่ 2 คือ ปัญญาเกิดจากความคิด วิเคราะห์ ระดับที่ 3 คือ ปัญญาที่เกิดจากการประจักษ์ด้วยตนเอง หากฝึกฝนอบรมตามไตรสิกขา ปัญหากลายในสังคมไทยก็จะไม่เกิดขึ้น จากปัญหาที่มี อวิชชา ตัณหา อุปาทานหรือตัณหาในรูปที่ปรากฏในทุกขอรียสัจอย่างเดียวนั้น ก็จะถูกการฝึกฝนอบรมขัดเกลาด้วยไตรสิกขาจนกลายเป็นวิชา หรือจากมิจฉามีมิจฉาปฏิฐานเป็นต้นให้กลายเป็นสัมมาทิฐิ สังคมไทยก็จะสงบสุข ไม่เกิดปัญหาใดๆ ขึ้น

สรุป การแก้ปัญหาต่างๆ ภายในสังคมไทย จำเป็นที่จะต้องนำกิจในอริยสัจ หรือหน้าที่ในอริยสัจเข้ามาประยุกต์ควบคู่กับอริยสัจทั้ง 4 ข้อ คือ ทุกขอริยสัจ กำหนดรู้ ทุกขสมุทยอริยสัจ ควรละ ทุกขนิโรธอริยสัจ ควรทำให้แจ้ง ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ควรให้เจริญ และต้องเข้าไปรับทราบในกิจนั้น ทุกขอริยสัจ รู้ว่าปัญหาคืออะไร ทุกขสมุทยอริยสัจ ละเหตุของปัญหา ปัญหานั้น

เกิดจากอะไรก็ตรงจุดนั้น ทุกขนิโรธอริยสัจ ตั้งจุดหมายไว้ว่า ความดับทุกข์นี้ต้องทำให้ได้ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ทำวิธีที่จะทำให้ปัญหาดับลง ในที่นี้คืออริยมรรคมีองค์ 8 หรือไตรสิกขา เมื่อทราบภารกิจต่างๆ ในอริยสัจทั้ง 4 ข้อ ทำเสร็จสิ้นแล้ว ก็รู้ว่าภารกิจต่างๆ ในอริยสัจนั้นไม่มีแล้ว กิจในอริยสัจมีสังฆญาณ กิจญาณ กตญาณจึงจะสมบูรณ์ ขึ้นต่อมาก็เป็นวิธีการนำความดับของปัญหาให้บังเกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 ย่อลงแล้วเป็นไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ขั้นแรกก็ต้องพัฒนาศีลหรือความประพฤติทางกายและวาจา ข้อปฏิบัติก็คือต้องมีศีล 5 ขั้นที่สองก็ต้องพัฒนาที่สมาธิหรือจิตใจ ให้มีจิตใจที่ตั้งมั่น ตั้งใจทำภารกิจงาน ข้อสุดท้ายก็ต้องพัฒนาที่ปัญญา 3 ขั้น หากทำได้ครบทั้งหมด 3 ข้อ ปัญหาทั้งหมดลงไปหมดในที่สุด

บทสรุป

การนำอริยสัจมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา จะต้องนำกิจในอริยสัจ สังฆญาณ กิจญาณ กตญาณ เพื่อรู้หน้าที่ในอริยสัจเข้ามาประยุกต์ควบคู่กับอริยสัจทั้ง 4 ข้อ คือ ทุกขอริยสัจ กำหนดรู้ทุกขสมุทยอริยสัจ ควรละ ทุกขนิโรธอริยสัจ ควรทำให้แจ้ง ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ควรให้เจริญ และต้องเข้าไปปรับทราบในกิจนั้น ทุกขอริยสัจ รู้ว่าปัญหาคืออะไร ทุกขสมุทยอริยสัจ ละเหตุของปัญหา ปัญหานั้นเกิดจากอะไรก็ตรงจุดนั้น ทุกขนิโรธอริยสัจ ตั้งจุดหมายไว้ว่า ความดับทุกข์นี้ต้องทำให้ได้ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ทำวิธีที่จะทำให้ปัญหาดับลง ด้วยปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ซึ่งย่อลงแล้วก็คือไตรสิกขา ปฏิบัติตามศีล สมาธิและปัญญาเพื่อทำปัญหายภายในสังคมไทยให้หมดไป

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). *แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ทุกข์สำหรับเห็น แต่สุขสำหรับเป็น*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระวิชัย โปธินอก. (2550). *อริยสัจธรรมในพระสูตรต้นตอปัญหาที่มีผลต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหายในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระพงศ์พัฒน์ ปันพาน. (2564). *แนวความคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา*. โดย พันโท อเนก คงขุนทด. *วารสารศิลปการจัดการ*. (5) 1 มกราคม - เมษายน, 170-171.
- พิเชฐ ทังโต. (2559). *พุทธธรรมกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย*. *วารสารจันทร์เกษมสาร*. (22) 43 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559, 3.

- จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์. (2556). แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย (The Trend of Corruption in Thailand)". *รายงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วสันต์ ชัยลา. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. คณะรัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วิทยากร เชียงกุล. (2549). *แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- สุรพล ศรีวิทยา. (2558). หลักนิติธรรมกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยแนวทางพุทธวิถีในสังคมไทย". *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. (3) 2 กรกฎาคม – ธันวาคม, 20-22.
- สุมานพ ศิวรัตน์. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*. (8) 1 มกราคม - เมษายน 2560, 44.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2552). *ผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศประจำปี พ.ศ. 2555*. กรุงเทพมหานคร: บางกอก บล็อก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: เศรษฐลาดพร้าว.
- สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงาน ปปส. (2554). *กรอบแผนปฏิบัติการและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 มกราคม 2563 จาก <http://www.ppb.moi.go.th> [16 กันยายน].
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). *รายงานสถิติอาชญากรรม*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 มกราคม 2563 จาก <http://www.rtpoc.police.go.th/file2.php?f=5> [5 ตุลาคม].
- Peter Harvey. (2000). *An Introduction to Buddhist Ethics: Foundations, Values and Issues*. Cambridge: Cambridge University University Press.

